

Nordiska
ministerrådet

Nordisk kulturfakta 2024:04

Statliga insatser för ökad läsning och läslust hos barn och unga i Norden

Policy brief

atuarumatussuseq

læsekultur

lestrarmenning

lukuilo

leselyst

lesigleði

läsfrämjande

Statliga insatser för ökad läsning hos barn och unga i Norden

Inledning	4
Danmark	5
Finland	7
Färöarna	9
Grönland	10
Island	11
Norge	13
Sverige	15
Åland	17
Källor och fördjupande läsning	18
Om den här publikationen	22

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version:
<https://pub.norden.org/nordiskkulturakta2024-04>

Barns och ungas läsning är en prioriterad kultur- och utbildningspolitisk fråga i de nordiska länderna. Med läsfrämjande satsningar vill man höja läskunnigheten, stärka läsglädjen och göra litteraturen till en naturlig del i barns och ungas vardag. Satsningarna motiveras också med att en stark läskultur ger bättre möjligheter till utbildning och kultur, men även möjligheter att ta plats i samhället som aktiv medborgare och att delta i det demokratiska samtalet (Prop. 2023/24:1; Ålands Landskapsregering 2024a; Finanslov 2024; Føroyar lesa 2024; Althingi 2024a). Barn och unga är prioriterad målgrupp i det nordiska kulturpolitiska samarbetsprogrammet, bland annat genom en förstärkt insats för barns och ungas kultur- och språkförståelse i Norden som ska bidra till känslan av sammanhang, tillit och till livskraftigare samhällen (Nordiska ministerrådet 2020, s. 13, 16).

I denna policy brief presenterar Kulturanalys Norden en sammanställning av aktuella statliga läsfrämjande insatser för barn och unga i de nordiska länderna och de självstyrande områdena. Det varierar mellan länderna huruvida det är en primärt kultur- eller utbildningspolitisk fråga, men oavsett sker det samarbeten mellan de båda politikområdenas verksamheter, såsom mellan bibliotek och skola. Satsningarna för att öka läsningen kan ta olika former men i flera länder finns det nationella strategier för det läsfrämjande arbetet. Det görs också särskilda satsningar på skolbibliotek, exempelvis i Sverige, Norge, Island och Finland. Flera länder ger även projektmedel till organisationer som arbetar läsfrämjande och i ett par länder finns det satsningar i form av läsgåvor till familjer med små barn.

Barns och ungas läsning spänner över ett stort område och inkluderar många aspekter, såsom språkutveckling, läskunnighet, tillgänglighet, läsfrämjande och litteraturförmedling. Den här sammanställningen kommer framför allt att fokusera på läsfrämjande insatser, det vill säga insatser som syftar till att öka läslusten och stärka läskulturen hos barn och unga, och inkluderar inte insatser som är specifikt inriktade på läsförmåga, tillgänglighet för personer med lässvårigheter eller satsningar med fokus på nationella minoriteter, urfolket samer eller personer med de nationella majoritetsspråken som andraspråk. Sammanställningen bygger på stadsbudgetar, nationella strategier och andra statliga dokument om läsfrämjande. Sakkunniga vid ansvariga myndigheter i de olika länderna och de självstyrande områdena har också varit oss behjälpliga med informationsinsamling och kvalitetssäkring.

Danmark

”

Børn og unges læseglæde og læsekultur er trængt, og det kalder på, at de møder litteraturen på nye måder. Det kræver en særlig national indsats at løfte læseglæden tilbage i børn og unges liv og samarbejder mellem fagprofessionelle, forskere, forældre og de ypperste videnspersoner: Børnene selv. Derfor er målet med denne nationale indsats at skabe en stærk læsekultur i børn og unges hverdag.

(Tænketanken Fremtidens Biblioteker 2024)

En nationell insats för barns och ungas läsglädje i Danmark påbörjades 2023 och pågår till 2025. Satsningen består av 8,7 miljoner danska kronor för att stärka samarbetet mellan skolor och folkbibliotek i arbetet med barns och ungas läsglädje. Tankesmedjan Fremtidens Biblioteker leder arbetet och målet är att skapa en stark läskultur i barns och ungas vardag (Tænketanken Fremtidens Biblioteker 2024). I april 2024 presenterade den danska regeringen en kommande satsning om 21 miljoner för utökat samarbete mellan bibliotek och skolor kring barns läsglädje. Medlen går till folkbibliotek och pedagogiska lärcenter (tidigare skolbibliotek) på landets skolor för att köpa in böcker och förmedla litteratur till barn och unga. Det är Strategiskt Biblioteksudvalg, ett råd under Slots- og Kulturstyrelsen, som ska sätta ramarna för samarbetet (Slots- og Kulturstyrelsen 2024a).

Slots- og Kulturstyrelsen är ansvariga för nationella insatser kring barn och läsning. Många av de insatser som görs, bland annat de ovan, stöttas av regeringens medel inom ramen för "Slots- og Kulturstyrelsens udviklingspulje for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre". Utvecklingsmedlen är reglerade enligt lag och ett belopp avsätts årligen i den danska statsbudgeten. En del av medlen öronmärks till nationella satsningar men medlen kan också sökas av folkbibliotek, skolor, kommuner och pedagogiska lärcenter runt om i landet och används till insatser för barns och ungas läsning (Finanslov 2024, s. 127; Slots- og Kulturstyrelsen 2024a). År 2019–2021 avsattes 6,9 miljoner av utvecklingsmedlen för att främja läslust och läsgemenskaper för barn på fritidshem. Satsningen syftade till att ge barn bättre möjligheter att möta litteratur i sin vardag på skolornas fritidshem (Slots- og Kulturstyrelsen 2022). Vidare avsattes 2021 medel, 25 miljoner, till satsningen

BOGlad för att stärka barns möte med litteraturen. Insatsen riktades till barn i åldern 0 till 12 år och medel kunde sökas av bibliotek och kommuner. Även denna satsning syftade till att göra litteraturen till en naturlig och lustbetonad del av barns vardag (Slots- och Kulturstyrelsen 2023).

En annan pågående satsning i Danmark är "Alle ord tæller" som är en satsning mellan centralbiblioteken i samarbete med Danmarks Radio och flera andra organisationer för att utveckla produkter, metoder, insatser och verktyg för goda läsoplevelser och därmed stärka barns läslust och läskultur. Projektet ska pågå 2023–2026 och materialet som projektet tar fram riktar sig till förskola, skola och föräldrar (Danmarks Radio 2024). I Danmark finns också ett nationellt kunskapscenter för läsning som drivs i samarbete med landets sex högskolor för pedagoger och lärare och fokuserar särskilt på läskunnighet (Nationalt videncenter for læsning 2024).

Finland

”

Målet med den nationella läskunnighetsstrategin är en stark, mångsidig och inkluderande läskultur som stärker ett framgångsrikt Finland och ett bra liv för dess medborgare.

(Utbildningsstyrelsen 2021)

I Finland är det läsfrämjande arbetet en kultur- och utbildningspolitisk fråga. På initiativ av riksdagens kulturutskott tog Utbildningsstyrelsen 2021 fram Nationella läskunnighetsstrategin 2030. Målet för läskunnighetsstrategin är utveckling av multilitteracitet. Vilket innebär läsning och produktion av multimodala texter i olika miljöer och med olika redskap. Programmet för läskunnighet vid Utbildningsstyrelsen ansvarar för verkställandet av strategin och målet är en långsiktig utveckling av det läsfrämjande arbetet (Utbildningsstyrelsen 2021). Det nationella läskunnighetsprogrammet preciserar åtgärderna och de ansvariga instanserna. Det stödjer och inspirerar till läsning och läskunnighet bland alla åldrar genom delprogram riktade till småbarnspedagogiken, skolor samt kommuner och lokala aktörer. Läskunnighetsarbetet är omfattande och ska gälla hela samhället och omfatta barns och ungas skolgång såväl som fritid (Utbildningsstyrelsen 2021).

Delprogrammet för småbarnspedagogiken, "En läsande småbarnspedagogik", sprider information om utvecklingen av den tidiga läsfärdigheten och erbjuder material för samarbete mellan vårdnadshavare och bibliotek samt tips för pedagogisk användning i verksamheten. Delprogrammet för skolan, "Hela skolan läser!", stödjer lärare och hela skolans personal i att skapa en språkmedveten verksamhetskultur som inspirerar till läsning i hela skolgemenskapen, det vill säga att man skapar strukturer mellan skolan, hemmet och biblioteket. Delprogrammet för kommuner, "En läsande kommun", syftar till att uppmuntra kommunerna till att förbinda sig till det läsfrämjande arbetet, både långsiktigt och systematiskt inom sina olika verksamhetsområden, såsom skola, fritidsaktiviteter och bibliotek. Kommunerna uppmuntras till exempel att genomföra programmet "En läsande skola" (Utbildningsstyrelsen 2021).

Några exempel på åtgärder är att skapa strukturer som stödjer familjers läskunnighet och välfärd från barnets födsel, sprida information om och inspirera till tidig läsning i familjerna, uppmuntra kommuner att samarbeta för att stärka bandet mellan biblioteksanställda och personal inom förskola (småbarnspedagogik) och skola (utbildningen) samt engagera barn och unga i att planera och delta i författarbesök, bokcirklar och litteraturkampanjer (Utbildningsstyrelsen 2021; Utbildningsstyrelsen 2024).

I Finland finns även Läscentrum som finansieras av Utbildnings- och kulturministeriet och finländska stiftelser (cirka 335 000 euro årligen) och som verkar kompetensförstärkande mellan offentliga myndigheter och kommunala strukturer. Läscentrum arbetar för att alla lika rätt till läsning och för att främja läsintresse, läsning och läskunnighet. De driver och deltar i kampanjer och projekt för att främja läsning, exempelvis projektet "Läs för barnet" som tar fram fakta om läsning och läsandets betydelse för barn till förskolor och skolor, barnhälsovårdspersonal, bibliotekarier och föräldrar som stöd för läsfostran. Läscentrum ansvarar också för "En läsgåva till barnet"-programmet som regeringen finansierar, 350 000 euro 2024, där landets barnhälsovårdsmottagningar kostnadsfritt kan beställa bokkassar att dela ut till familjer för att främja läsning och högläsning (Finansministeriet 2024; Läscentrum 2024). Vidare får Barnboksinstitutet cirka 150 000 euro årligen för sitt arbete med att främja och informera om barn- och ungdomslitteratur och barnbokskonst samt driva ett specialbibliotek. Institutet, tillsammans med några andra verksamheter, får också projektunderstöd för att upprätthålla Lukemo-portalen som presenterar barn- och ungdomsböcker (90 000 euro för 2022–2024) (Barnboksinstitutet 2024). Statliga medel till bibliotek stödjer också läskunnighetsarbetet exempelvis genom utvecklingsstöd för främjande av läsning. Utvecklingsstödet går bland annat till genomförande av den Nationella strategin för läskunnighet (610 000 euro 2024) och stöd till Seinäjoko stadsbiblioteks årliga verksamhet för främjande av barns och ungas läsning (198 000 euro årligen).^[1]

1. Uppgifter inkomna per mejl från Utbildnings- och kulturministeriet 2024-08-30.

Färöarna

”

Läsning är ett verktyg som vi alla behöver oavsett om vi är barn eller vuxna, och vilken väg vi tar i livet.

(Fri översättning, Føroyar lesa 2024)

På Färöarna pågår kampanjen "Føroyar lesa". Syftet med kampanjen är att främja läsglädje och läsning, särskilt på modersmålet, och att skapa en god läskultur i hela det färöiska samhället. Kampanjen omfattar alla åldrar men idén till kampanjen kom ur rekommendationer som gjordes av ansvariga för en stor läsvaneundersökning 2017–2018 med tre årskurser i grundskolan och som bekräftade att elever i alla årskurser läser för lite. Social- och kulturdepartementet tillsatte en arbetsgrupp som ansvarar för läskampanjen och för att samla alla parter som är involverade i bokutgivning, bokförsäljning och distribution av böcker samt myndigheter, skolor, bibliotek, kommuner, föreningar och andra organisationer som kan bidra till utvecklingen av intresset för och kunskapen om läsning. Kampanjen lanserades 2020 och pågår 3–5 år. Den omfattar en webbplats som är tänkt som ett centrum för inspiration och information om läsning så att vuxna och barn, privatpersoner och anställda inom olika områden kan hitta relevant material för att främja läsning (Føroyar lesa 2024).

Grönland

På Grönland är Departementet för utbildning, kultur, idrott och kyrkan ansvariga för statliga insatser vad gäller det läsfrämjande arbetet. Lagen *Inatsisartutlov om kultur- og fritidsvirksomhed* reglerar hur kultur- och fritidsverksamhet främjas i hela landet (Inatsisartutlov nr. 5 af 6. juni 2016 om kultur- og fritidsvirksomhed). Grönland har tagit fram en ny utbildningsstrategi för 2024–2030 som har ett stort fokus på att främja det grönländska språket och stödja barn med läs- och skrivsvårigheter (Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke 2024). År 2010 antogs en ny språklag som sätter ramarna för landets språkpolitik (Inatsisartutlov nr. 7 af 19. maj 2010 om sprogpolitik).

Island

”

Framtidsvision: [...] Människor i alla åldrar har lätt tillgång till en mängd olika läsmaterial och läsning blir en naturlig del av vardagen, eftersom ökad läskunnighet bidrar till förbättrad förståelse för sociala frågor, yttrandefrihet och kritiskt tänkande.

(Fri översättning, Althingi 2024)

På Island håller en ny litteraturpolitisk strategi för 2025–2030 på att tas fram. Enligt riksdagsbeslut ska ett av tre huvudmål i den nya litteraturpolitiken vara att främja läsning så brett som möjligt i samhället och med särskild tonvikt på unga läsare. Flera av de kommande insatser som föreslås är inriktade på barns och ungas läsning. Det kommer att ges extra medel till olika projekt som uppmuntrar till läsning och kreativitet, bland annat för barn och unga vars första språk inte är isländska. Ytterligare medel kommer tillfälligt att ges från Kultur- och näringsdepartementet till Barnkulturfonden för att stödja projekt som bygger på och främjar ökad förmedling av isländskt folklöreearv till barn och unga. Vidare planeras insatser riktade till skolbibliotek. Även skolbiblioteks samarbete med folkbibliotek ska definieras. Utbildnings- och barndepartementet är ansvariga. Departementet ska också upprätta ett skolbibliotekscentrum för att bistå skolbiblioteken med stöd och professionell utveckling (Althingi 2024a).

I maj 2024 fattade Alltinget även beslut om en handlingsplan i frågor om isländska språket för 2024–2026 och stärkta skolbibliotek är en av de 22 punkterna. Skolbibliotekens bestånd och verksamhet ska kartläggas i förhållande till grundskolelagen och lagen om gymnasieskolan i syfte att höja kvaliteten på skolbiblioteken och bättre möta en bred elevgrupp (Althingi 2024b).

Centrum för isländsk litteratur kommer att ansvara för många av de kommande insatserna och har sedan tidigare ansvar för att främja litteraturen på Island och att främja isländsk litteratur utomlands. Centrumet är en myndighet under Kultur- och näringsdepartementet och ansvarar för pågående insatser för att främja barns och ungas läsning. Exempelvis anordnar de sedan 2020 författarbesök på gymnasieskolor i syfte väcka elevernas uppmärksamhet och intresse för litteratur och läsning och att fördjupa deras läsförståelse. Projektet genomförs i samarbete

med Islands författarförbund, Islands skolläraryrkeförbund och med bidrag från Utbildnings- och barndepartementet (Centrum för isländsk litteratur 2024).

År 2020 tog den isländska regeringen fram en utbildningsstrategi (education policy) där läskunnighet lyfts fram som den viktigaste kompetensen i framtiden och utbildningspolitiken ska lägga särskild vikt vid språkförståelse, läsförståelse, uttryck, skrivande och lyssnande samt åtgärder som syftar till att möta dem som kämpar med lässvårigheter. Satsningar ska göras för att säkerställa att hela samhällets arbetar för att förbättra läskunnigheten (Utbildnings- och barndepartementet 2024).

Norge

”

Å kunne lese er nødvendig for det meste i livet vårt. Derfor er en befolkning med gode lesere viktig for samfunnet og demokratiet.

(Kultur- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet 2019, s.7)

Våren 2024 lanserades en ny strategi i Norge för att öka läslusten hos barn och unga: "Sammen om lesing – Leselyststrategien 2024–2030". Läsluststrategin är framtagen i samverkan mellan Kultur- og likestillingsdepartementet och Kunnskapsdepartementet och ska genom en rad olika insatser skapa en starkare läskultur bland barn och unga. Man ska se till att barn och unga har en god tillgång till varierande litteratur, satsa på skolbiblioteken, stärka litteraturförmedlingen samt prioritera tryckta böcker i skolan. Strategin ska ses i sammanhang med den nationella bibliotekstrategin, som också bidrar till att stärka det läsfrämjande arbetet (Kultur- og likestillingsdepartementet och Kunnskapsdepartementet 2024; Kulturdepartementet 2023). Från Kultur- og likestillingsdepartementet avsätts årligen cirka 30 miljoner norska kronor för att följa upp åtgärderna i strategin under perioden 2024–2030. För att stärka läsundervisningen i skola och bidra till en god litteraturförmedling på förskola, skola och fritidshem etableras också en ny nationell satsning, "Tid for lesing". För att genomföra satsningen har den norska regeringen avsatt 27,5 miljoner norska kronor de senaste två åren till Nationellt läscentrum. Ytterligare medel, 115 miljoner norska kronor 2023 och 300 miljoner norska kronor 2024, har avsatts för att ge större handlingsutrymme för lärare vid val av läromedel, och bättre balans mellan skärm och bok, tryckta och digitala läromedel i skolan.^[2]

För att fler kommuner ska få stöd att utveckla skolbibliotek har regeringen de senaste tre åren förstärkt bidragsordningen för skolbibliotek från 14,5 miljoner norska kronor 2021 till 50 miljoner norska kronor 2024. Medlen ska gå till utökade personalresurser och kompetensutveckling för att stärka det läsfrämjande arbetet och se till att skolbiblioteken är en arena för läsglädje och bättre läsfärdigheter för alla elevgrupper och i alla ämnen (Kultur- og likestillingsdepartementet och Kunnskapsdepartementet 2019, s. 19). De ökade medlen ska också riktas till särskilt

2. Uppgifter inkomna per mejl från Kultur- og likestillingsdepartementet 2024-09-03.

utsatta områden (Proposisjon 2022–2023:1; Proposisjon 2023–2024:1). Sedan 2020 har Kulturrådet en särskild "innkjøpsordning" för inköp och distribution av böcker till skolbibliotek med medel från Norska Kulturfonden. Medlen ökade med 5 miljoner norska kronor 2023.^[3] År 2024 ändrades systemet från ett försöksprogram till ett permanent system. 380 skolbibliotek i grundskolan deltar i ordningen under perioden 2024–2026. Böckerna som köps in och skickas till skolbiblioteken är titlar som är inköpta genom Kulturrådets "innkjøpsordningar" för barn- och ungdomslitteratur. Syftet är att bredda utbudet och öka läslusten (Kulturdirektoratet 2024).

För att ytterligare bidra till ett ökat läsintresse hos barn och unga har regeringen höjt bidragsordningar och projektmedel för organisationer och frivilligsektorn med 2,5 miljoner norska kronor till totalt 10 miljoner norska kronor. Medlen kan användas till exempelvis läsprojekt, författarbesök eller lästävlingar.^[4] År 2023 ökade regeringen projektbidragen till organisationer som på olika sätt kan bidra till att nå departementets mål om ökad läsning. Foreningen !les, Leser søker bok och Norsk barnebokinstitutt fikk 1 miljon norska kronor var (Proposisjon 2022–2023:1). För 2024 utökas bidragen ytterligare, de tre organisationerna mottog 2024 cirka 34 miljoner norska kronor. Foreningen !les, Leser søker bok får också medel från Kunnskaps departementet (Proposisjon 2023–2024:1).

3. Uppgifter inkomna per mejl från Kultur- og likestillingsdepartementet 2024-09-03.

4. Uppgifter inkomna per mejl från Kultur- og likestillingsdepartementet 2024-09-03.

Sverige

”

Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

(Prop. 2022/23:1)

Stärkt läsfrämjande arbete är en prioriterad fråga för regeringen 2024 och insatser för barn och unga presenteras både inom kultur- och utbildningspolitiken. I Sverige har riksdagen tagit fram särskilda nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande efter propositionen *Läsa för livet* (prop. 2013/14:3). Bibliotekens roll för läsningen och tillgängligheten till litteratur lyfts i årets budget och regeringen föreslår en särskild satsning på folkbibliotekens läsfrämjande arbete med barn och unga som prioritet. Regeringen presenterar även åtgärder för stärkta och bemannade skolbibliotek (216 miljoner svenska kronor 2025, 432 miljoner svenska kronor 2026). Vidare föreslår regeringen ytterligare insatser för att stärka barn och elevers språk-, läs- och skrivutveckling samt matematiska färdigheter, bland annat genom läslistor i syfte att stödja förskolor och skolor vid inköp av böcker och en utvidgning av satsningar på den pedagogiska personalens kompetensutveckling (tidigare Läslyftet 2015–2023) (Prop. 2023/24:1; Kulturdepartementet, Utbildningsdepartementet 2024). Skolverket har i uppdrag att driva Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling och arbetar med att stimulera ett aktivt arbete med språk-, läs- och skrivutveckling på förskolor, skolor och skolbibliotek (Skolverket 2024). Dessutom har Svenska barnboksinstitutet, som har i uppdrag från regeringen att stödja och främja forskningen om barn- och ungdomslitteratur, fått ytterligare medel (prop. 2023/24:1).

Statens kulturråd har ett nationellt läsfrämjande uppdrag där det ingår att dela ut bidrag och att sprida kunskap, läsfrämjande metoder och forskning om barns och ungas läsning samt identifiera utvecklingsbehov i det läsfrämjande arbetet. År 2021 inrättade regeringen ett läsråd som rådgivande organ inom Statens kulturråd. Rådet har till uppgift att vara drivande och samordnande i det läsfrämjande arbetet i Sverige samt bidra till samverkan mellan aktörer inom kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning, bokhandel, förlag och andra delar av näringslivet (prop.

2022/23:1). I år har läsrådet även fått i uppdrag att lämna förslag på en läsambassadör med uppgift att främja barns och ungas läsning (SFS 2012:515). Samma år startade Statens kulturråd på uppdrag av regeringen "Bokstart", en långsiktig satsning på små barns läsande och språkutveckling. Bokstart syftar till att nå fler barn och familjer på ett effektivt sätt genom att förtydliga samverkan mellan och inom de statliga nivåerna. Även inom ramen för kultursamverkansmodellen, som fördelar statliga medel till kulturverksamhet i regionerna, ska statligt stöd ges till litteratur- och läsfrämjande insatser (prop. 2022/23:1).

De kommunala folkbiblioteken arbetar också läsfrämjande och ett statligt finansierat läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier pågick 2021–2023 med ett särskilt fokus på barn och unga (prop. 2022/23:1, Kulturrådet 2024). Vidare har insatsen "Stärkta bibliotek" pågått mellan 2018 och 2024 och den omfattade också läsfrämjande insatser. Insatsen bestod av bidrag till folkbiblioteken för att öka tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Från och med hösten 2024 fördelas ett nytt bidrag, "Mer läsning", på cirka 40 miljoner svenska kronor till folkbiblioteken och deras läsfrämjande arbete. En del av bidragen ska gå till Kulturrådets läsfrämjande arbete i områden socioekonomiska utmaningar (Kulturrådet 2024). Statens kulturråd fördelar även bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande, 353 miljoner svenska kronor totalt varav drygt 23 miljoner svenska kronor till läs- och litteraturfrämjande arbete 2022 (prop. 2022/23:1).

Åland

”

genom att främja ett ökat intresse och lust för läsning, också i högre åldrar, skapas bättre möjligheter att delta i det demokratiska samtalet. Att läsa kan ge glädje och tröst samt stärka empatin och förståelsen för vår omvärld.

(Åland landskapsregering 2024a, s. 8)

Åland publicerade i maj i år en ny kulturpolitisk strategi med tillhörande årliga handlingsplaner, "Ålands väg framåt 2024–2030". I den nya strategin är barns och ungas tillgång till och deltagande i kulturlivet prioriterat. Främjandet av ett ökat intresse och lust för läsning lyfts som särskilt viktigt för att skapa bättre möjligheter för barn och unga att delta i det demokratiska samtalet, men även som en källa till glädje och tröst. Arbetet för att stödja tillgången till litteratur och stärka det läsfrämjande arbetet kommer att beskrivas mer utförligt i en kommande bibliotekspolitisk strategi (Ålands landskapsregering 2024a).

Mariehamns stadsbibliotek är centralbibliotek för hela Åland. Biblioteket bedriver många satsningar men de flesta ingår i den ordinarie verksamheten. Den största läsfrämjande satsningen på Åland är att alla tre grundskolor i Mariehamn är bemannade med tjänster specifikt inriktade på media och informationskunnighet och läsfrämjande. Vidare kan kommuner och föreningar söka medel för kultur- och idrottsaktiviteter för barn och unga i anslutning till skoldagen, till exempel finansieras en bokcirkel på Mariehamns bibliotek av sådana medel (Ålands landskapsregering 2024b).

Källor och fördjupande läsning

Nordiska ministerrådet. 2021. *Konst och kultur – drivkraften för hållbar utveckling i Norden. Kulturpolitiskt samarbetsprogram 2021–2024*. Tillgänglig: <https://www.norden.org/sv/publication/konst-och-kultur-drivkraften-hallbar-utveckling-i-norden> [2024-08-14]

Danmark

Danmarks Radio. 2024. *Alle ord tæller*. Tillgänglig: <https://www.dr.dk/boern/alleordtaeller> [2024-08-06]

Nationalt videncenter for læsning. 2024. *Nationalt videncenter for læsning*. Tillgänglig: <https://www.videnomlaesning.dk/> [2024-08-19]

Slots- og Kulturstyrelsen. 2024a. *Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre*. Tillgänglig: <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/biblioteker/udviklingspuljen> [2024-08-05]

Slots- og Kulturstyrelsen. 2024b. *Flere børn skal introduceres for bøgernes forunderlige verden*. Tillgänglig: <https://kum.dk/aktuelt/nyheder/flere-boern-skal-introduceres-for-boegernes-forunderlige-verden> [2024-08-06]

Slots- og Kulturstyrelsen. 2024c. *Børn og unges læseglæde - et styrket samarbejde mellem folkeskolens pædagogiske læringscentre og folkebibliotekerne*. Tillgänglig: <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/biblioteker/i-fokus/temaside-boern-og-laesning/boern-og-unges-laeseglæde-et-styrket-samarbejde-mellem-folkeskolens-pædagogiske-læringscentre-og-folkebibliotekerne> [2024-08-19]

Slots- og Kulturstyrelsen. 2023. *BOGglad - børns møde med litteraturen*. Tillgänglig: <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/biblioteker/i-fokus/boern/bogglad-boerns-moede-med-litteraturen> [2024-08-05]

Slots- og Kulturstyrelsen. 2022. *Læselyst og læsefællesskaber for børn i indskolingens fritidstilbud*. Tillgänglig: <https://slks.dk/omraader/kulturinstitutioner/biblioteker/i-fokus/boern/laeselyst-og-laesefaellesskaber-for-boern-i-indskolingens-fritidstilbud> [2024-08-05]

Slots- og Kulturstyrelsen. 2021. *Kortlægning af læselystprojekter 2014-2019*. Tillgänglig: https://slks.dk/fileadmin/user_upload/SLKS/Omraader/Kulturinstitutioner/Biblioteker/I_fokus/Laeselyst/Kortlaegning_af_laeselystprojekter.pdf [2024-08-06]

Tænketanken Fremtidens Biblioteker. 2024. *National indsats for børn og unges læseglæde*. <https://www.fremtidensbiblioteker.dk/brn-og-unges-lsegldde> [2024-08-05]

Finland

Barnboksinstitutet. 2024. *Barnboksinstitutet*. Tillgänglig: <https://lastenkirjainstituutti.fi/pa-svenska> [2024-08-30]

Läscentrum. 2024a. *Läscentrum*. Tillgänglig: <https://lukukeskus.fi/sv/framsida/> [2024-08-09]

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Riitta Heinämaa, Undervisnings- och kulturministeriet, 2024-08-30.

Stadsbudgeten. 2024. Tillgänglig: <https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2024&lang=sv&maindoc=/2024/tae/hallituksenEsitysRuotsi/hallituksenEsitysRuotsi.xml&opennode=0:1> [2024-08-15]

Utbildningsstyrelsen. 2024. *Hela skolan läser!* Tillgänglig: <https://www.oph.fi/sv/en-lasande-skola> [2024-08-09]

Utbildningsstyrelsen. 2024. *En läsande småbarnspedagogik*. Tillgänglig: <https://www.oph.fi/sv/lukeva-varhaiskasvatus>

Utbildningsstyrelsen och Läsrörelsen. 2021. *Nationella läskunnighetsstrategin 2030: Finland – världens mest multilaterala land 2030*. Tillgänglig: <https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/nationella-laskunnighetsstrategin-2030> [2024-08-09]

Färöarna

Føroyar lesa. 2024. *Føroyar lesa*. Tillgänglig: <https://www.xn--froyarlesa-0cb.fo/heim> [2024-08-19]

Grönland

Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke. 2024. *Uddannelsesstrategi 2024-2030*. Tillgänglig: https://naalakkersuisut.gl/Departementer/Dep_for_Udd_Kultur_Ibraet_og_Kirke/Publikationer?sc_lang=da [2024-08-14]

Inatsisartutlov nr. 5 af 6. juni 2016 om kultur- og fritidsvirksomhed. Tillgänglig: https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2016/l-05-2016?sc_lang=da [2024-08-14]

Inatsisartutlov nr. 7 af 19. maj 2010 om sprogpolitik (Sproglov). Tillgänglig: https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2010/ltl-07-2010?sc_lang=da [2024-08-14]

Island

Althingi. 2024a. *Tillaga til þingsályktunar um bókmenntastefnu fyrir árin 2024–2030. 940. mál.* Tillgänglig: <https://www.althingi.is/altext/154/s/1387.html> [2024-08-07]

Althingi. 2024b. *Aðgerðaáætlun í málefnum íslenskrar tungu fyrir árin 2024–2026. 511. mál.* Tillgänglig: <https://www.althingi.is/thingstorf/thingmalalistar-eftir-thingum/ferill/154/511/?ltg=154&mn=511> [2024-08-08]

Centrum för isländsk litteratur. 2024. *Höfundaheimsóknir í framhaldsskóla.* Tillgänglig: <https://www.islit.is/onnur-verkefni/hofundaheimsoknir/> [2024-08-08]

Utbildnings- och barnministeriet. 2020. *Menntastefna til ársins 2030.* Tillgänglig: <https://www.stjornarradid.is/verkefni/menntamal/menntastefna/> [2024-08-08]

Norge

Kultur- og likestillingsdepartementet och Kunnskapsdepartementet. 2024. *Sammen om lesning. Leselyststrategien 2024–2030.* Tillgänglig: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/sammen-om-lesing.-leselyststrategien-2024-2030/id3040859/> [2024-08-06]

Kultur- og likestillingsdepartementet och Kunnskapsdepartementet. 2019. *Rom for demokrati og dannelse. Nasjonal bibliotekstrategi 2020–2023.* Tillgänglig: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-bibliotekstrategi-2020-2023--rom-for-demokrati-og-dannelse/id2667015/> [2024-08-07]

Kultur- og likestillingsdepartementet och Kunnskapsdepartementet. 2023. *Rom for demokrati og dannelse – Utvidet nasjonal bibliotekstrategi – ut 2025.* Tillgänglig: [Rom for demokrati og dannelse \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no) [2024-09-03]

Kulturdirektoratet. 2024. *Kulturrådets skolebibliotekordning – innkjøp og distribusjon av kulturfondbøker til skolebibliotek.* Tillgänglig: <https://www.kulturdirektoratet.no/stotteordning/-/vis/distribusjon-av-kulturfond-til-skolebibliotek> [2024-08-16]

Kulturdirektoratet. 2024. *Innkjøpsordningane for litteratur.* Tillgänglig: <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/litteratur/vis-artikkel/-/innkjopsordningane-for-litteratur> [2024-08-16]

Mailkonversation mellan Malin Weijmer, Kulturanalys, och Ellen Knutsen, Undervisnings- och kulturministeriet, 2024-09-03.

Proposisjon 2022–2023:1. *Statsbudsjettet 2023*. Tillgänglig: <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2023/statsbudsjettet-2023-dokumenter-og-pressemedlinger/id2928119/> [2024-08-06]

Proposisjon 2023–2024:1. *Statsbudsjettet 2024*. Tillgänglig: <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2024/dokumenter-og-pressemedlinger/id2994736/> [2024-08-06]

Sverige

Kulturrådet (2024). *Läsfrämjandelyft för folkbibliotek*. Tillgänglig: <https://www.kulturradet.se/i-fokus/bibliotek/lasframjandelyft-for-folkbibliotek/> [2024-06-19]

Kulturrådet (2024b). *Mer läsning – främja litteratur och läsning*. Tillgänglig: <https://www.kulturradet.se/sok-bidrag/mer-lasning-framja-litteratur-och-lasning/> [2024-08-09]

Proposition 2013/14:3. *Läsa för livet*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2013/09/prop.-2013143> [2024-08-19]

Proposition 2022/23:1. *Budgetproposition för 2023*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2022/11/prop.-2022231> [2024-08-19]

Proposition 2023/24:1. *Budgetproposition för 2024*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2023/09/prop.-2023241> [2024-08-19]

Skolverket. 2024. *Det här är NCS*. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/om-oss/organisation/nationellt-centrum-for-sprak--las--och-skrivutveckling-samt-skolbibliotek-ncs/det-har-ar-ncs#h-Spraklasochskrivutvecklareenresursforokadlikvardighetochkvalitetiundervisningen> [2024-06-19]

Åland

Ålands Landskapsregering. 2024a. *Kulturpolitisk strategi "Ålands väg framåt 2024–2030"*. Tillgänglig: <https://www.kultur.ax/nyheter/kulturpolitisk-strategi-alandsvag-framat-2024-2030> [2024-08-08]

Ålands Landskapsregering. 2024b. *Specialunderstöd för kultur- och idrottsaktiviteter för barn och unga under läsåret 2024–2025*. Tillgänglig: <https://www.kultur.ax/stipendier-och-understod/specialunderstod-kultur-och-idrottsaktiviteter-barn-och-unga-under-lasaret-2024-2025> [2024-08-08]

Om den här publikationen

Statliga insatser för ökad läsning och läslust hos barn och unga i Norden

Nord 2024:035

ISBN 978-92-893-8049-2 (PDF)

ISBN 978-92-893-8050-8 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2024-035>

© Nordiska ministerrådet 2024

Publicerad: 3/9/2024

Den här publikationen är utgiven av Kulturanalys Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Kulturanalys Norden utgör ett nordiskt kunskapscentrum för kulturpolitik till nytta för det nordiska kulturpolitiska samarbetet, nationella myndigheter, kulturlivet i de nordiska länderna och nordisk kulturforskning.

Ansvarsfriskrivning

Denna publikation har finansierats av Nordiska ministerrådet. Men innehållet återspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller rekommendationer.

Rättigheter och tillstånd

Detta verk är tillgängligt under licensen Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Översättningar: Om du översätter detta verk, vänligen inkludera följande ansvarsfriskrivning: Denna översättning är inte producerad av Nordiska ministerrådet och ska inte betraktas som officiell. Nordiska ministerrådet kan inte hållas ansvarigt för översättningen eller eventuella fel i den.

Bearbetningar: Om du bearbetar detta verk, vänligen lägg till följande ansvarsfriskrivning tillsammans med tillskrivningen: Detta är en bearbetning av ett originalverk av Nordiska ministerrådet. De synpunkter och åsikter som uttrycks i bearbetningen är författarens/författarnas egna. Synpunkterna och åsikterna i denna bearbetning har inte godkänts av Nordiska ministerrådet.

Innehåll från tredje part: Nordiska ministerrådet äger nödvändigtvis inte varje enskild del av detta verk. Nordiska ministerrådet kan därför inte garantera att återanvändningen av innehåll från tredje part inte gör intrång i tredje parts upphovsrätt. Om du vill återanvända innehåll från tredje part står du för de risker sådana upphovsrättsintrång innebär. Du är ansvarig för att avgöra om det finns ett behov av att erhålla tillstånd för användning av innehåll från tredje part. Om ett tillstånd krävs är du också ansvarig för att erhålla ett relevant sådant från upphovsrättsinnehavaren. Exempel på innehåll från tredje part är tabeller, figurer och bilder, men det kan också röra sig av annan typ av innehåll.

Bildrättigheter (ytterligare tillstånd krävs för återanvändning):

Frågor om rättigheter och licenser bör riktas till:

Nordiska ministerrådet/Publikationsenheten

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

Danmark

pub@norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

pub@norden.org

Läs flera nordiska publikationer: <https://www.norden.org/sv/publikationer>